

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС  
ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

**РЎЙХАТГА ОЛИНДИ**

№ ВМ – 343 - 5А340604 – 2.04

« 1 » Июль **2003 й**

**«ТАСДИҚЛАНДИ»**

Ўзбекистон Республикаси

Олий ва ўрта махсус

таълим вазирлиги

---

« 8 » Июль **2003 й**

**ФИРМА МОЛИЯСИ**

**фаяидан  
ДАСТУР**

**Олий таълимнинг 340000 -«Бизнес ва бошқарув»  
таълим соҳасидаги 5А340604 — «Корхона молияси»  
магистратура мутахассислиги учун**

**Тошкент-2003**

**Тузувчилар:** доц. Жамалов Х.,  
доц. Бурханов У.

**Тақризчилар:** проф. Ваҳобов А.,  
доц. Ҳайдаров Н

Дастур халқаро молияни ташкил этиш ҳамда бошқаришнинг асосий шакллари билан ўз ичига олган бўлиб, у иқтисодий олий таълимнинг магистратура босқичи 340000 -«Бизнес ва бошқарув» соҳаси 5А 340601 - «Давлат маблағларини бошқариш», 5А 340602 -«Маҳаллий маблағларини бошқариш», 5А 340603 - «Молия, пул муомаласи ва кредит», 5А 340604 - «Корхоналар молияси», 5А 340605 - «Халқаро молия», 5А 340606 - «Молиявий менежмент», 5А 340609 -«Нарх белгилаш», 5А 340601 — «Халқаро молиявий муносабатлар» мутахассислиги талабалари учун мўлжалланган.

Халқаро молия соҳасида фаолият юритувчи мутахассислар учун ушбу дастур назарий билимларнинг асосий йўналишларини белгилаб беради. Мазкур фанда халқаро пул муомаласи, валюта бозорларида очик бозор операциялари, халқаро молия ташкилотларининг фаолияти, давлат пул оқимлари каби масалаларнинг назарий жиҳатлари ёритилади. Мазкур дастур асосида ташкил этилган маърузаларга, бўлажак магистрларга халқаро молия билан боғлиқ муаммоларни ечишга кўмаклашувчи кўшимча назарий билимларни берибгина қолмасдан, балки уларни амалиётга тайёр кадрлар бўлиб етиштиришга ёрдамлашади.

Данная программа включает в себя основные формы международных финансов и предназначена для студентов магистратуры специальности «Управление государственными финансами», «Финансы, денежное обращение и кредит», «Финансы предприятий», «Международные финансы», «Финансовый менеджмент», «Ценообразование», «Международные финансовые отношения» сферы «Бизнес и управление». В программе освещены финансовые аспекты внешнеэкономических связей Республики Узбекистан, которые отражают суть вопросов лекционных, практических (семинарских) занятий и тем самообразования. В программе приведен список литературы для изучения предмета на узбекском, русском и английском языках. В конце списка были приложены списки сайтов Интернета и компьютерных учебных программ по соответствующим темам курса.

This manual is intended to study of International Finance for the Masters of economic high schools.

Experts working on International Finance sector will be theoretically guided in questions of the subject International Finance.

Open Market conditions require high qualified experts in the sphere of International Finance. In subjects of the given rate the theoretical questions concerning International Currency regulation, Open Market operations in Exchange Markets, activity of International Financial Organizations, Intercountries Cash flow and so on.

The given course of lectures stipulated by the program will help the Masters the additional theoretical aspects necessary for the decision of problems connected with International Finance and prepare them to deal in practice.

Дастур Тошкент Молия институты Илмий Кенгашида муҳокама қилинган ва нашрга тавсия этилган (2003 йил 25 апрель, 9-сонли баённома)

Дастур Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги олий ўқув юртлараро илмий-услубий бирлашмалар фаолиятини Мувофиқлаштирувчи Кенгаш мажлисида муҳокама қилинган ҳамда нашрга тавсия этилган (2003 йил 1 июль, 37-сонли мажлис баёни).

## 1. СЎЗ БОШИ

### Фанни ўқитишнинг мақсади ва вазифалари, бошқа фанлар билан ўзаро боғланиши

«Халқаро молия» фанини ўқитишнинг мақсади - келгусида гоқори малакали иқтисодчи-мутахассислар бўлиб етишадиган магистрантлар учун халқаро молия ва унинг тузилиши ҳақида назарий билимлар бериш, уларда давлатнинг ҳозирги даврдаги халқаро молия сиесатининг асосий йўналишлари бўйича кўникмалар ҳосил қилишдан иборат. Ушбу мақсаддан келиб чиқиб фан ўз предметини ўргатиш учун куйидаги вазифаларни кўяди:

- халқаро молиянинг ижтимоий-иқтисодий моҳияти ва аҳамиятини ўрганиш;
- халқаро молия тизими ва унинг бўғинларини ўрганиш;
- халқаро миқёсда молияни бошқаришнинг ташкилий асосларини ўрганиш;
- микро ва макро даражада халқаро молиянинг амал қилишини ўрганиш;
- халқаро молиядан самарали фойдаланиш юзасидан хорижий давлатлар илғор тажрибалари ва амалиётини ўрганиш;
- давлат ташқи савдо ва валюта балансининг ижтимоий-иқтисодий мазмуни ва уни мустаҳкамлаш имкониятларини ёритиш;
- жамият ижтимоий-иқтисодий ривожланишида халқаро молиявий муносабатлар аҳамиятини таҳлил қилиш.

«Халқаро молия» фанини ўрганиш учун «Бозор иқтисодиёти назарияси ва амалиёти», «Монетар сиёсат», «Ҳозирги замон молия сиёсати стратегияси» каби фанлардан олинган билимлар муҳим назарий асос бўлиб ҳисобланади. Шу билан бирга «Халқаро молия» фани қатор махсус фанлар, жумладан, «Божхона иши», «Инвестицияларни лойиҳавий молиялаштириш механизми», «Инвестицион лойиҳалар мониторинги», «Ўзбекистон Республикаси бюджет тизими», «Давлат молиясини бошқариш» ва ҳ.к. фанлар учун муҳим назарий-услубий асос бўлиб хизмат қилади.

Олий таълим йўналиши ёки мутахассислиги давлат таълим стандартига (ДТСга) мувофиқ равишда ўқув **фани бўйича** билим, кўиикма ва малакаларига талаблар

Ушбу фанни ўрганиш жараёнида талабалар тегишли билимга, уқувга ва кўникмаларга эга бўлишлари лозим. Талабалар умумназарий фанлардан олган билимлари билан бир қаторда халқаро молиявий қонунчилик, оммавий-ахборот воситалари орқали халқаро миқёсдаги кундалик молиявий ўзгаришлардан хабардор бўлишлари лозим. Мазкур фаннинг асосий ғояларини тўла ва муваффақиятли ўрганиш учун талабалар халқаро молия амалиётида мавжуд иқтисодий таҳлил усулларида, молиявий режалаштириш усулларида фойдалана билишлари лозим.

«Халқаро молия» фанидан олинган билимлар талабаларни олий ўқув юртини тамомлагандан сўнг, халқаро молия амалиётига оид кундалик фаолиятда учрайдиган долзарб амалий муаммолари ечишда ҳамда халқаро молия муносабатларига доир адабиётларни ўрганиб малакаларини оширишларида кўл келади.

### Амалий, семинар ва лаборатория машғулоти бўйича бажариладиган ишлар микдорига минимал талаблар

Ишчи ўқув дастурида келтирилган амалий (семинар) маажулотлар мавзулари бўйича талабалар конспектлар олади, рефератлар ва мустақил ишлар тайёрлайди ҳамда амалиёт ўқитувчиси назоратида улар юзасидан оғзаки суҳбатдан ўтади. Ушбу талаблар амалий машғулоти мавзуларида курсив билан кўрсатилган саволлар бўйича талабаларнинг тўлиқ ўзлаштиришларини белгилайди.



## **Аудитория машғулоти турларининг соатлар ҳажми (фоизларда) бўйича тавсиялар**

Олий касбий таълимнинг давлат стандартларида мазкур курсга 90 соат ҳажмда вақт ажратилган. Уларнинг 36 соати маъруза, 36 соати амалий машғулотлар ва 18 соати мустақил таълимдир. Ушбу фан бўйича дарсларни ташкил этиш бир ўқув семестрига мўлжалланган.

**Талабалар билимини баҳолаш учун ўтказиладиган назорат тадбирлари микдори**

Ушбу фан бўйича талабалар ўзлаштириш даражаси ўқув рейтинг тизими бўйича жорий, оралиқ ва якуний баҳолаш асосида белгиланади.

Фан ўқитиладиган бир семестр давомида икки маротаба жорий (семинар машғулотларида), икки маротаба оралиқ (маъруза машғулотларида) ва бир маротаба якуний баҳолаш (ёзма иш усулида) амалга оширилади.

**Компьютер, информацион ва бошқа замонавий ўқитиш технологиялари кўллаш**

Куйидагилар ушбу фанни ўқитиш жараёнида янги технологиялардан фойдаланишнинг асосларини ташкил қилади:

- тўла ўзлаштириш технологияси кўзда тутилганлиги;
- ўқув мақсадларини назорат (тест) топшириқларига ўтказиш технологияси мавжудлиги;
- «тест топшириқларининг инвариантлиги методологияси ва назарияси» дан фойдаланилиши;
- «муаммоли усул ва ҳақиқатни иммитацион моделлаштириш» асосларидан фойдаланилиши;
- «таянч» ибораларга асосланган «ёзма иш» орқали назорат ишларини ўтказиш тизимидан фойдаланилиши.

Бу фанни ўқитишда молияга тегишли қонунлар, ҳукумат қарорлари, молиявий ҳисоб-китобларнинг автоматлаштирилган тизими («Молия» АИЖ) дастури, мизомлар ва молиявий лойиҳатарни баҳолашнинг ЮНИДО ва "Project expert" компьютер дастурларидан, янги компьютер технологиялардан, тарқатма материаллардан, тестлар тўпламидан ҳам фойдаланиш мумкин.

### **Ишчи дастурни тузишга оид услубий тавсиялар**

Мазкур фан «Давлат молиясини бошқариш» магистратура таълим йўналишлари бўйича мутахассисларга тегишли тарзда 2-семестрда ўтилиши мўлжалланган.

Ушбу фан бўйича ишчи дастурлари тузишда:

- фан бўйича бакалаврият босқичининг тегишли йўналишларига тасдиқланган ўқув режасига мувофиқ ажратилган соатлар ҳисобга олиниши;
- ҳар бир мавзуга оид ҳуқуқий-меъёрий ҳужжатлар ҳамда тегишли молиявий қонунчилик асосидаги янги талаб ва ўзгаришлар талабалар эътиборини жалб этадиган даражада берилиши;
- мустақил ўзлаштириладиган мавзулар ва саволлар ажратилиб кўрсатилиши;
- ўқитишнинг илғор технологиялари, дастурий таъминот имкониятлари ҳамда талабалар билими даражасини назорат қилишнинг рейтинг тизими талабларидан келиб чиқувчи вазифалар ёритилиши лозим.

## **2. ФАН ДАСТУРИ**

### **«Фирма молияси» фани бўйича ўқиладиган маъруза мавзулари Ўзбекистон Республикасида тадбиркорлик корхоналари молиясининг тавсифланиши ва фирмалар молия механизмининг моҳияти**

*Ўзбекистон Республикасида тадбиркорлик фаолиятининг ҳуқуқий асослари. Молиянинг моҳияти ва уни ташкил этиш тамойиллари. Фирмалар молиявий механизми. Фирмалар ички ва ташқи молия муносабатлари тизими. Молиявий усуллар. Молиявий дастаклар. Молия менежментининг мўсада ва вазифалари. Молия хизматини ташкил этиш. Молия бозорининг турлари.*

#### **Фирманинг молия капитали ва унинг турлари**

*Фирманинг молия ресурслари ва уларни шакллантирувчи манбалар. Фирма капитали ва унинг тавсифланиши. Капитал турлари. Фирманинг актив ва пассивлари. Фирма асосий капиталининг таркиби. Асосий фондларнинг тавсифланиши. Асосий фондларни баҳолаш. Асосий фондларни шакллантириш манбалари ва уни кенгайтириш. Асосий фондлар амортизацияси.*

#### **Фирмалар пул фондларини ташкил этишининг ҳуқуқий асослари ва улардан фойдаланиш йўналишлари**

*Фирмалар пул фондларининг гуруҳланиши. Ўз маблағлари фондлари. Низом капиталини ташкил этиш ва мустаҳкамлаш. Қарз маблағлари фондларини шакллантиришнинг ҳуқуқий асослари. Корхона айланма маблағларида жалб қилинган маблағлар фондларининг туган ўрни. Оператив пул фондлари ва уларни шакллантиришнинг меъёрий шартлари. Турли хил манбалардан шакллантириладиган фондлар ва уларни самарали бошқариш.*

#### **Иқтисодиётнинг эркинлаштириш шароитида фирмалар даромадлари ва харазкатларини режалаштириш**

*Сотишдан тушумлар ва фирма даромадлари. Фирма харажатларининг таркиби ва уни амалга оширишнинг одуқуқий меъёрлари. Моддий харажатлар. Иш ҳақи харажатлари. Ижтимоий эҳтиёжларга ажратмалар. Бошқа харажатлар. Фирманинг фойбаси ва рентабеллиги. Фойдани режалаштириш ва прогнозлаштириш. Иқтисодиётни эркинлашуви шароитида фойданинг тақсимланиши.*

#### **Фирмалар айланма маблағларини бошқариш**

*Айланма капитал: мақсади, йўналиши, таркиби. Ўз айланма капитали. Қарз капитал. Муомала фондлари. Меъёрлаштириладиган ва меъёрлаштирилмайдиган айланма маблағлар. Захираларни бошқариш. Айланма маблағлар меъёрлари. Ишлаб чиқариш захираларини бошқариш модели. Тугалланмаган ишлаб чиқариш ва келгуси давр харажатларини бошқариш модели. Тайёр маҳсулотни бошқариш модели. Пул маблағлари ва дебитор қарзларни бошқариши. Айланма капитални шакллантириш манбалари. Айланма капиталдан фойдаланиш самарасини баҳолаш.*

#### **Фирмалар ҳисоб-китоб тизими ва пул айланмаси**

*Ўзбекистон Республикасида корхоналар ўртасида ҳисоб-китобларни ташкил этишнинг ҳуқуқий асослари. Нақд пулли операциялар. Нақд пулсиз ҳисоб-китобларнинг моҳияти. Нақд пулсиз ҳисоб-китобларнинг турлари. Фирмаларнинг банк билан ўзаро алоқалари. Нақд пулсиз ҳисоб-китобларни ташкил этиш тамойиллари.*

### **Фирмалар фаолиятини ташқи молиялаштириш шакллари**

Молиллаиттириги. жанбаларини танлаш. *Кимматбаҳо цогозлар эмиссияси. Банк кредитларини жалб қилиш. Фирманинг банк билан кредит шартномаси. Фирмани тижорат кредитлаш. Солиқ ва инвестицион солиқ кредитлари. Факторинг — молиялаштириш шахли сифатида. Факторинг операцияларининг турлари. Лизинг операциялари. Бюджет кредитларини жалб қилиш орқали фирмани молиялаштириш йўналишлари.*

### **Фирмалар инвестиция фаолияти**

*Инвестицияларнинг моуияти ва унинг тавсифланиши. Инвестицией фаолият субъектлари. Инвестицион фаолиятнинг ўзига хос жиҳатлари. Инвестицияларни бошқариш. Инвестицион фаолиятни амалга ошириш манбалари. Реал инвестицияларнинг шакллари. Реал инвестицияларни амалга оширишнинг асосий босқичлари. Инвестицион гоаялар ва инвестицион лойиздаларни ишлаб чиқиш. Инвестицион лойиуалар самарадорлигини бааролаш. Фирманинг молиявмй инвестициялари. Молиявий қўйилмаларнинг, даромадлигини аниқлаш.*

Фирмаларнинг давлат бюджети билан муносабатлари тизими

Солиққа тортиш тизимининг умумий тавсифи. *Ўзбекистан Республикасида тадбиркорлик субъектларини солиққа тортиш тизими ва солиқларнинг турлари. Фирмаларга солиққа тортиш бўйича берилган имтиёзлар. Фирма фойдасига солиқ. Қўшилган қиймат солиғи. Акқиз. Фирма мулкни солиққа тортиш. Бюджетдан ташқари фондларга мажбурий тўловлар. Солиқ тўловчиларнинг %укук ва мажбуриятлари. Фирмалар ва мансабдор шахсларнинг солиқ қонунчилигини бузганлиги учун жавобгарлиги*

### **Фирмалар молиявий ҳолати таҳлили**

Фирмалар молиявий ҳолатини таҳлил қилишнинг аҳамияти. Фирмалар молиявий ҳолатини таулил қилиш усуллари. Фирмалар молиявий ҳолатини таҳлил қилишнинг ахборот базаси Фирмалар молиявий ҳолатини умумий баҳолаш. Фирмалар фаолият натижаларини молиявий бауолаш. Фирмалар ренатбеллигини таздлили. Фирма баланси ликвидлилигини тащлили. Молиявий барқарорликни тащлили.

Фирмалар фаолиятида юзага чиқадиган молиявий рисклар

*Фирмалар молиявий рискларининг турлари ва ауамияти. Ички молиявий рисклар. Прогнозлаштириладиган молиявий рисклар. Доимий ва вақтинчалик молиявий рисклар. Молиявий рискларни бошқариш. Молиявий рисклар даражасига таъсир этувчи омиллар. Ички ва ташқи омиллар. Молиявий рискларни нейтраллаштиришнинг асосий йўллари. Диверсификация. Хежерлаш.*

## **3. АМАЛИЙ ВА СЕМИНАР МАШҒУЛОТЛАРИ, ЛАБОРАТОРИЯ ИШЛАРИ, ЧИЗМА-ҲИСОБ ИШЛАРИ, КУРС ИШ (ЛОЙИҲА,)ЛАРИ МАВЗУЛАРИНИНГ РЎЙХАТИ**

### **Амалий (семинар) машғулотлари мавзулари рўйхати**

Ўзбекистон Республикасида фирмалар фаолиятини ташкил этишнинг ҳуқуқий ва молиявий механизми

Ўзбекистон Республикасида тадбиркорлик фаолиятининг ҳуқуқий асослари\*. Молиянинг моҳияти ва уни ташкил этиш тамойиллари. Фирмалар молиявий механизми. Молия менежметининг мақсад ва вазибалари. Молия хизматини ташкил этиш

### **Фирманинг молия капитали ва унинг турлари**

Фирма молия ресурсларининг ички ва ташқи манбалари". Фирма капитали ва унинг тавсифланиши. Фирма активи ва пасивлари. Фирма асосий капиталининг таркиби. Асосий фондларнинг тавсифланиши. Асосий фондларн баҳолаш\*. Асосий

фондларни шакллантириш манбалари ва уни кенгайтириш. Асосий фондлар амортизацияси.

Фирмалар пул фондларини ташкил этиш ва улардан фойдаланиш

Фирмалар пул фондларини ташкил этиш манбалари. Ўз маблағлари фондлари. Низом капиталини ташкил этиш ва мустақамлаш\*. Қарз маблағлари фондларини шакллантиришнинг ҳуқуқий асослари. Корхона айланма маблағларда жалб қилинган маблағлар фондларининг тутган ўрни\*. Турли хил манбалардан шакллантириладиган фондлар ва уларни самарали оошқариш.

Иқтисодийнинг эркинлаштириш шароитида фирмалар даромадлари ва харажатларини режалаштириш

Фирмаларнинг молиявий тушумлари ва даромадлари. Фирма хаража гларининг таркиби ва уни амалга оширишнинг ҳуқуқий меъёрлари\*. Фирманинг фойдаси ва рентабеллиги\*. Фойдани режалаштириш ва прогнозлаштириш. Иқтисодий эркинлашуви шароитида фойданинг тақсимланиши.

Фирмалар айланма маблағларини бонн ариш

Айланма капиталнинг иқтисодий моҳияти. Ўзлаштириладиган ва меъёрлаштирилмайдиган айланма маблағлар. Айланма маблағлар меъёрлари. Ишлаб чиқариш захираларини бошқариш модели Тугалланмаган ишлаб чиқариш ва келгуси давр харажатларини бошқариш модели. Айланма капитални шакллантириш; манбалари. Айланма капиталдан фойдаланиш самарасини баҳолаш.

Фирмалар ҳисоб-китоб тизими ва пул айланмаси

Ўзбекистон Республикасида корхоналар ўртасида ҳисоб-китобларни ташкил этишнинг ҳуқуқий асослари\*. Нақд пулли операциялар. Нақд пулсиз ҳисоб-китобларнинг моҳияти. Нақд пулсиз ҳисоб китобларнинг турлари. Нақд пулсиз ҳисоб-китобларни ташкил этиш тамойиллари\*.

Фирмалар фаолиятини ташқи молиялаштириш шакллари

Молиялаштириш манбаларини танлаш\*. Қимматбаҳо қоғозлар эмиссияси. Банк кредитларини жалб қилиш\*. Фирманинг банк билан кредит шартномаси Фирма тижорат кредитлаш. Солиқ ва инвестицион солиқ кредитлари. Факторинг — молиялаштириш шакли сифатида. Факторинг операцияларининг турлари. Лизинг операциялари.

Фирмалар инвестиция фаолияти

Инвестицияларнинг моҳияти ва унинг тавсифланиши. Инвестицион фаолиятнинг ўзига хос жиҳатлари\*. Инвестицияларни бошқариш. Реал инвестицияларнинг шакллари ва уни амалга оширишнинг асосий босқичлари\*. Инвестицион лойиҳалар самарадорлиги баҳолаш. Фирманинг молиявий инвестициялари. Молиявий қўйилмаларни даромадлигини аниқлаш\*.

Фирмаларнинг давлат бюджети билан муносабатлар тизими

Ўзбекистон Республикасида тадбиркорлик субъектларини солиққа тортиш тизими ва солиқларнинг турлари\*. Фирмаларга солиққа тортиш бўйича берилган имтиёзлар. Фирма фойдасига солиқ\*. Қўшилган климат солиғи. Акциз. Фирма мулкни солиққа тортиш. Бюджетдан ташқари фондларга мажбурий тўловлар. Солиқ тўловчиларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари\*.

### **Фирмалар молиявий ҳолатини таҳлили**

Фирмалар молиявий ҳолатини таҳлил қилишнинг аҳамияти. Фирмалар молиявий ҳолатини таҳлил қилиш усуллари\* Фирмалар фаолият натижаларини молиявий баҳолаш Фирмалар рентабеллигининг таҳлили. Фирма баланси ликвидлигининг таҳлили. Молиявий барқарорлик таҳлили\*.

Фирмалар фаолиятида юзага чиқадиган молиявий рисклар

Фирмалар молиявий рискларининг турлари ва аҳамияти\*. Ички молиявий рисклар. Прогнозлаштириладиган молиявий рисклар. Доимий ва вақтинчалик



молиявий рисклар. Молиявий рискларни бошқариш. Молиявий рисклар даражасига таъсир этувчи омиллар. Ички ва ташқи омиллар. Молиявий рискларни нейтраллаштиришнинг асосий йўллари. Диверсификация Хежерлаш

#### **4. ТАВСИЯ ЭТИЛАЁТГАН МАВЗУЛАР БЎЙИЧА КЎРГАЗМА-НАМОЙИШ МАТЕРИАЛЛАРИ РЎЙХАТИ**

Ўқув жараёнини ташкил этишда мавзуларни кўргазмали воситалардан, слайдлар, диапроектор ва жадваллардан фойдаланиш асосида ўрганиш кўзда тутилган. Айрим аниқ масалаларни ўрганишда шахсий компьютерлардан фойдаланиш тавсия этилади.

Таҳлиллар, прогнозли кўрсаткичларни ҳисоблаш, диаграммаларни, персонал компьютерда электрон жадвалларда Excel 7,0 пакети билан ишлаш орқали ёрқин намоён этилиши мумкин.

Шу билан бирга талабалар «Право» тизими орқали молиявий қонунчилик янгиликларидан хабардор бўлишлари ва ўқиш жараёнида улардан фойдаланишлари мумкин.

Case Studies: Халқаро молия институт лари фаолиятига дойр ўқув мисоллари (рус тилида). Очик жамият институти хомийлигида Иқтисодий Марказ томонидан тузилган.

Масофавий ўқитиш соатлари: Халқаро валюта фонди, Халқаро қайта тиклаш ва тараққиёт банки, Европа қайта тиклаш ва тараққиёт банки, Халқаро ривожлантириш ассоциацияси, Халқаро молия корпорацияси дастурлари; [www.yandex.ru](http://www.yandex.ru); [www.fimarket.ru](http://www.fimarket.ru); [www.rambler.ru](http://www.rambler.ru); [www.worldbank.org.ru](http://www.worldbank.org.ru); [www.imf.org](http://www.imf.org);

Статистик тўпламлар:

1. Платежный баланс Республики Узбекистан за 2000, 2001, 2002г.;
2. Внешние долги стран мира за 1999, 2000, 2001г.
3. Информационный бюллетень МВФ за 1999, 2000, 2001г.

#### **5. ЎЗЛАШТИРИШ НАЗОРАТИ**

Ўқув жараёни давомида талаба тўплаши мумкин бўлган максимал балл 60 га тенг бўлиб, шундан жорий баҳолашга 24 0 балл, оралиқ баҳолашга 180 балл ва якуний баҳолашга 180 балл ажратилади. "Ёзма иш" вариантлар бўйича тузилиб у ўқув дастурига тўлиқ мое келиши таъминланади ва талабаларнинг ўзлаштириш даражаси рейтинг тизими асосида баҳоланади.

Жорий ва оралиқ баҳолаш учун фанга белгиланган балл миқдори ўқув режаси бўйича ҳар семестрда ажратилган соатнинг 70 фоизи даражасида белгиланади. Ўқитилаётган фанга масъул бўлган кафедранинг қарори билан мавзуларнинг мураккаблиги ва долзарблигига қараб баллар қуйидаги мезонлар асосида қўйилади:

- магистратура тингловчисининг ўқув жараёнидаги давомати ва фаоллиги;
- амалий машғулотларга тайёргарлик даражаси;
- фан бўйича қонуний ва меъёрий ҳужжатларни конспектлаши;
- кафедра томонидан белгиланган мавзулар бўйича реферат ёзиши;
- мустақил таълим доирасида берилган назорат ишларини бажариши.

Жорий ва оралиқ баҳолаш "ёзма иш" усулида ёки бошқа усулларда (оғзаки, тест, ҳимоя ва ҳоказо) ҳам ўтказилиши мумкин.

Якуний баҳолашда фан бўйича дастур тўла ўтилгандан сўнг магистратура тингловчисининг билими баҳоланади. Якуний баҳолаш учун ажратилган баллар миқдори ўқув режасида фанга ажратилган соатнинг 30 фоизи миқдорида белгиланади. Фан бўйича якуний баҳолаш "ёзма иш" усулида ўтказилади.

Олий таълим муассасаси фанлар учун баҳолаш турларининг ҳар бири бўйича рейтинг балларини ҳисоблаш механизмини ишлаб чиқади ва услубий кенгашда тасдиқлайди

Семестр еки ўқув йили давомида ўқитиладиган фан бўйича минимал 55 ва ундан юқори фоизни тўплаган магистратура тингловчиси қониқарли ўқиётган деб ҳисобланади. Фанлар бўйича максимал баллнинг 55 фоизидан кам балл тўплаган магистратура тингловчиси қониқарсиз ўқиётган (академик қарздор ҳисобланади.

Семестр давомида фанлар бўйича тўпланган баллар қуйидаги ўзлаштириш кўрсаткичи билан баҳоланади:

- 86-100 фоиз (51,6 баллдан 60,0 баллгача) - «аъло»;
- 71-85 фоиз (42,6 баллдан 51,0 баллгача) - «яхши»;
- 55-70 фоиз (33,0 баллдан 42,0 баллгача) - «қониқарли».

Ёзма иш вариантларини баҳолаш мезонлари кафедра мажлисининг баённомалари билан тасдиқланади.

## **6. АДАБИЁТЛАР**

### **Асосий адабиётлар**

1. Каримов И.А. Ўзбекистон миллий истиқлол, иқтисод, сиёсат, мафкура. ~ Т.: Ўзбекистон, 1996.
2. Каримов И.А. Ўзбекистон XXI аср бўсағасида: хавфсизликка таҳдид, барқарорлик шартлари ва тараққиёт кафолатлари. — Т.: Ўзбекистон, 1997. Каримов И. А. Ўзбекистон Буюк келажак сари. — Т.: Ўзбекистон, 1998.
3. Ўзбекистон Республикасининг "Валютани тартибга солиш тўғрисида"ги Қонуни. 1993 йил 7 май.
4. Максиме В. Энг, Фрэнсис А. Лис, Лоуренс Дж. Мауер. Мировые финансы. - М.: Дека, 1998.
5. Красавина Л. Н. Международные валютно-кредитные и финансовые отношения. Учеб. пос. - М.: Финансы и статистика, 2001.
6. Абрамова А. М., Александрова Л. С. Финансы, денежное обращение и кредит. Учеб. пос. - М., 1999.
7. Авдокушин Е. Ф. Международные экономические отношения. Учеб. пос. - М., 2001. Бочаров В. В. Инвестиционный менеджмент региональный аспект. - С-Пб.: Питер, 2000.
10. Дж. Ван Хорн. Основы управления финансами. Под ред. проф. Соколова Я. В. - М.: Финансы и статистика, 1996.
11. Дж. Менвиль Харрис. Международные финансы. - М., 1996. Шмырева А. И., Колесников В. И., Климов А. Ю. Международные валютно-кредитные отношения. - С-Пб.: Питер, 2001.
12. Ершов М. В. Валютно-финансовые механизмы в современном мире. - М.: ОАО МПО, 2001.
13. Федоров А.М. Основы страховой деятельности. Учеб. - М.: БЕК, 1999. Кратко И. Г. Международное предпринимательство. Учеб. пос. - М, 2001.
14. Мировая экономика и международные экономические отношения. Уч. пос. под ред. Акоповой Е. С. - М.: Феникс, 2001.
15. Международные экономические отношения. Уч. под ред. Ливенцева Н. Н. - М.: Финансы и статистика, 2001.
16. Мировая экономика, международные экономические отношения. Серия учебники. Учеб. пос. под ред. Аковопой Е.С. - М.: Феникс, 2001.

17. Международные финансовые отношения. Уч. под ред. акад. Сенчагова А. Г. - М.: Финансы и статистика, 2001.
18. Стрыгин А. В. Мировая экономика. - М., Экзамен, 2001.

### Қўшимча адабиётлар

1. Курочкин Д. Н. Евро — новая валюта Старого Совета. - М., 2000.
  2. Лившиц А. Я. Основные ориентиры финансовой политики// Финансы, 1997, №
  3. Мировая экономика Экономика зарубежных стран. Под ред проф. В. П. Колесова и др. - М.<sup>1</sup>. Флинта, 2001.
  4. Погорлецкий А. И. Экономика и экономическая политика Германии в XX веке. - С-Пб. 2001.
  5. Пушкарева В. М. История финансовой мысли и политики налогов. Учеб. пос. - М.: ИНФРА-М, 1996.
  6. Сумароков В. Н. Государственные финансы в системе макроэкономического регулирования. ~ М.: Финансы и статистика, 1996.
  7. Boyd J. Inflation. Growth and Central Banks. Theory and Evidence, 1996. Policy Research working Paper 1575. The World Bank Washington. D. C.
  8. Hermes N. Lesnik R. Financial System Development in Transition Economies. Journal of Banking and Finance. Vol. 24, pp 507-524
  9. Moyer C Financial System Corporate Finance and Economic Development, in RA Hubbard (ed) Asymmetric information Corporate Finance and investment. A Notional Bureau of Economic, 1990. Research Project Report, University of Chicago Press Chicago, pp 307-322.
  10. Stemherr A. An innovative Package for Financial Sector Reforms in Eastern European Countries. Journal of Banking and Finance. 17, pp 1033-1057/
  11. Mmgaleva Zh. About the experience of enterprise's strategies in crises situation. All Russian scientific conference "Economics" theory methodology, trends of development. S-Petersburg, 1998.
- Tkacheva S Innovation Activities Infrastructure, treated as Multi Agent System. The 11th Annual Meeting of the Japan Association for Evolutionary Economics. JAFEE, 2000. Tokyo Japan 2000. 136-141.